

ГЛАВА 17

За това, че който става монах, трябва да се откаже от всичко, и как трябва да се разпореди с онова, което му принадлежи. Също и за това, че в общежитие личната собственост е явна гибел

1. От свети Варсануфий

Един брат попита стареца:

- Мои роднини ми дължат малко пари и искам да ги дам на сиромаси, но не искат да ми ги върнат сега. Какво да правя?

- Ако не сложиш край на плътския начин на мислене - отговори старецът, - и не добиеш малко безсрамие в Господа, ще изпаднеш в човекоугодие.

2. Из патерика

Един брат се отрече от света. Раздаде имуществото си на сиромаси, а малка част от него остави за собствени нужди. След това се яви при авва Антоний и започна да го моли да го приеме за монах. Той обаче узна, че братът беше оставил нещо за себе си, и му рече:

- Ако искаш да станеш монах, иди в селото, купи месо, съблечи си дрехата, окичи месото по голото си тяло и ела тук.

Братът така и направи. Когато се връщаше, както

беше заповядано - съблечен и С месо на раменете, псета и хищни птици се опитваха да сграбчат месото и изпонараниха тялото му. При все това той се върна при стареца и му показва как е наранено тялото му. А Антоний му казва:

- Ето така и бесовете нанасят рани, опълчвайки се против онези, които са се отrekli от света, но искат да имат пари.

2. Авва Исидор казваше, че страстта на сребролюбиеето е ужасна и не се спира пред нищо. Тя не знае предел и ако улови някоя душа, я докарва до най-страшни злини. И, разбира се, трябва да я гоним от самото начало. Защото, завладее ли човека, става непобедима.

3. Един човек искаше да приеме монашество и отиде при един от великите старци.

- Искам да стана монах - каза той.

- Щом искаш - отговори старецът, - иди и се отречи от всичко светско, а после се върни и живеи в килията си.

Той отиде, раздаде всичко, което имаше, като си остави само сто монети, и се върна при стареца. Но старецът му рече:

- Няма да можеш да станеш монах.
- Защо? - отвърна той. - Ще мога.
- Тогава върви - казва старецът, - и заживей в килия.

Той отиде и заживя в килия. Щом се настани в нея, помислите започнаха да му казват: „Вратата е стара и трябва да я смениш“. Отиде при стареца и му казва:

- Отче, помислите ми казват, че вратата е стара и трябва да я сменя.

- Не си се отрекъл от света - възрази му старецът.
- Иди се отречи, а после се върни и живей тук.

Братът отиде и раздаде деветдесет монети. След това се върна при стареца и казва:

- Сега се отрекох.

И когато старецът отново му разреши, той отиде в килията си и отново се засели там. А помислите отново започнаха да му казват: „Тук всичко е старо, а и мястото е затънтено, сега ще дойде някой лъв и ще ме изяде“. Отиде при стареца и му откри помислите. Старецът му отговори:

- Кажи на помислите си: „Аз само това и чакам, всичко да се събори върху мен и да ме затрупа тук, или пък да дойде лъв и да ме изяде. Така поне по- бързо ще получа избавление!“ Кажи това на помислите си, върни се и си стой в килията. През цялото време се моли на Бога, от нищо не се страхувай и за нищо не се безпокой.

Братът направи така и получи успокоение.

4. Един момък искаше да приеме монашество и много пъти се опитваше да направи това. Но колкото

пъти излизаше от града и тръгваше към манастир, помислите веднага започваха да го отклоняват и да го оплитат с уж неотложни дела и грижи. А беше богат. Един ден пак така се намери да тръгне и излезе от града. И веднага помислите го обкръжиха, внесеха страшен смут в душата му, и започнаха да му изтъкват някакви важни предлози, за да го върнат обратно. Момъкът почувства нападението и борбата на помислите и не знаеше какво да направи. Тогава съблече всичко от себе си, захвърли дрехите си на земята и гол-голеничък побягна към един манастир. А старецът, към когото момъкът така се стремеше, получи откровение от Бога: „Стани и посрещни Моя борец“.

Старецът стана, излезе и го видя. Щом узна какво се беше случило, беше смаян, прие го и веднага го удостои с монашеска схима. И ако някой идваше при стареца да го попита за помислите или за още нещо, старецът отговаряше. Но ако го питаха за отричането от света, ги изпращаше при момъка с думите: „По този въпрос попитайте брата“.

5. Един монах се разболя. Игуменът на общежителен манастир го взе при себе си и започна да се грижи за него, понеже той нямаше и най-необходимото. Каза и на братята:

- Постарайте се малко и нека да се погрижим за болния.

А болният имаше глинено гърне, пълно със злато, и го скри, като го зарови под постелката, на която лежеше. Скоро смъртта му наближи. И когато умираше, не каза нищо за златото. Погребяха го и аввата

рече на братята:

- Изхвърлете постелката.

Те я махнаха и намериха под нея заровеното злато. Откриха го по слеignalата се пръст. Занесоха златото на аввата. Щом го видя и узна къде го бяха намерили, той рече:

- Нито приживе, нито когато умираше, той не ми каза за това злато и се надяваше само на него. Затова няма да го докосна. Идете и оставете в гробницата му всичко така, както е.

И на връщане от гроба монасите видяха как огън падна от небето върху гробницата. И той не угасна много дни, докато не изпепели камъните, пръстта наоколо и всичко, каквото имаше в гробницата. Всички, които видяха това, бяха смаяни и се ужасиха.

ГЛАВА 18

За това, че който иска да се спаси, трябва да търси общуване с добродетелни хора - то е от голяма полза; и трябва с голямо старание и искрена ревност да ги пита и да се учи от тях на необходимото за спасението

1. Из патерика

Авва Паладий каза: „Човек, който се подвизава в Господа, трябва или ревностно да се учи на онова, което не знае, или мъдро да учи другите на това, което знае. А ако не желае да прави нито едното, нито

другото, той е безумец. Защото в отказа да учиш другите и в нежеланието да се учиш на онова, за което боголюбивата душа винаги жадува, е началото на падението“.

2. Един брат попита стареца:

- Авва, питам старци, те ми дават съвети за душата ми, а аз никога не слушам думите им. Тогава защо да ги питам, щом нищо не правя? Защото така и си оставам целият в пороци.

А наблизо имаше два малки съда.

- Вземи единия съд - казва старецът - налей в него зехтин, изплакни го и го постави на мястото му.

Братът направи това веднъж, а после още веднъж. След това изля зехтина и постави съда на мястото му.

- А сега - нареди му старецът, - донеси двата съда и виж кой от тях е по-чист.

- Този - каза братът, - в който налях зехтин.

- Така е и с душата - отговори старецът. - Дори да не усвои нищо от това, за което е попитала (макар да не мисля така), все пак е по-чиста от онази душа, която изобщо не е питала.

3. Авва Паладий каза: „Нужно е да стремим към общуване с духовни хора по-силно, отколкото към пролука, през която влиза светлина. С тяхна помощ можеш да прочетеш сърцето си, сякаш е ясно написана книга. А в сравнение с тях става видна собствената ни небрежност или усърдие. В добродетелните хора дори външно има много неща, говорещи за чистотата на душата им. Такива са и цветът на лицето, просветлено от светостта на живота, и начинът на обличане, и

простотата на нрава, и скромността в думите, и здравият разум на разсъжденията, и сдържаността в общуването. Полезно е да обръщаме внимание на всичко това, за да запечатаме в собственото си сърце самия образ на добродетелта“.

4. Един брат попита стареца:

- Кое е по-добре: човек да посещава старци или да безмълвства в уединение?

Старецът отговори:

- Правилото на древните отци беше да посещават старци.

5. Веднъж един брат дойде при авва Йоан Колов късно вечерта и вече бързаше да си тръгне, но двамата със стареца започнаха да беседват за духовната полза и не забелязаха как настъпи утрото. Старецът излезе да го изпрати и те продължиха да разговарят до шестия час. Тогава старецът отново го покани в килията си. Той похапна и след това си тръгна.

6. Авва Касиан разказа за един старец, който живеел в пустинята. Той молел Бога да му даде дар никога да не дреме по време на духовна беседа и, обратно, ако беседата преминава в осъждане или празнословие, на часа да заспива, за да не поврежда тази отрова слуха му. И Бог му дал това, което просел. Та този старец казвал, че дяволът е ревностен привърженик на всякакво празнословие и враг на всяко духовно поучение. А в потвърждение на думите си разказа следния пример:

- Веднъж, когато беседвах с неколцина братя за духовната полза, ги обзе такава сънливост, че дори не

можеха да си вдигнат клепачите. Тогава реших да покажа очевидно за всички, че това е действие на дявола, и преминах към някаква празна тема. Те веднага се събудиха и се оживиха. Тогава въздъхнах и казах:

- Вижте, братя, докато беседвахме за небесното, очите на всички ви се затвориха за сън. А щом стана дума за суетни неща, всички веднага без усилия се събудихте. Моля ви, братя, разпознайте действието на бесовете, внимавайте над себе си и се бойте да дремете, когато слушате или вършите нещо духовно.

7. Веднъж, още когато беше млад, авва Пимен тръгна към един старец да го попита за три помисъла. Но когато отиде при него, забрави единия помисъл и го попита само за другите два. След като изслуша отговора му, пак се върна в килията си. И когато вече взе да отключва, си спомни помисъла, който беше забравил. Тогава остави ключа и се върна обратно при стареца.

- Бързо се върна, брате - рече старецът, щом го видя.

- Бях започнал да отключвам - му отговори той, - когато си спомних помисъла, за който исках да попитам. Но не отключих вратата, а веднага се върнах обратно.

А разстоянието беше доста голямо. Старецът му казва:

- Пимен е пастир на ангели, и името ти ще се прослави по цял Египет.

8. Трима отци имаха обичай всяка година да ходят при блажения Антоний. При това двама от тях питаха

за помислите и за спасението на душата си, а единият винаги мълчеше и нищо не питаше. Така те идваха неведнъж и този брат винаги мълчеше и нищо не питаше. Авва Антоний му казва:

- Вече толкова време идваш тук, защо не ме питаш за нищо?

- Достатъчно ми е и че те виждам - му отговори братът.

9. Авва Пафнутий разказваше, че през цялото време, докато старците били живи, ги посещавал по два пъти месечно, а килията му била на дванадесет мили от тях. Винаги им казвал помислите си. А те винаги му повтаряли само едно и също: „Пафнутий, където и да отидеш, не мисли за себе си и ще намериш покой“.

10. Разказаха за един старец, че изкарал седемдесет седмици, като приемал храна само по веднъж седмично. Търсел значението на едно място от Писанието, но Бог не му го открил. Тогава той си казва: „Толкова труд положих, а нищо не постигнах. Ще ида при брата да го попитам“. И щом затворил зад себе си вратата и понечил да тръгне, явил му се ангел Господен и му казва:

- Седемдесетте седмици, през които постеше, не те приближиха до Бога. Но ти се смири, за да отидеш при брата си, и аз бях пратен да ти възвестя смисъла на това, над което размишляваше.

И като му обясни смисъла, който онзи търсеше, ангелът си тръгна.

2. От авва Марко

Човек съветва ближния си според мярата на знанията си, а Бог съдейства на слушащия според мярата на вярата му. *У търпелив човек разум много* (Притч. 14:29), по същия начин разумът е много и у онзи, който е наклонил ухото си към думите на мъдростта (вж. Притч. 22:17). Не отхвърляй учението, дори ако станеш достатъчно вещ, понеже в Божието домостроителство има повече полза, отколкото в собствения ни разум.

Който иска да вземе кръста си и да следва Христа, трябва най-напред да се заеме с опознаване и учене - непрестанно да изследва помислите, да размишлява много за спасението, а освен това - да разпитва Божии раби, които имат неговия начин на мислене и се подвизават в същия подвиг. Тогава ще знае къде и защо отива, а няма да блуждае в мрака без светилник. Защото който живее сам по своя си ум, без знанието на Евангелието, без разсъждение и без ръководство от други хора, често се препъва. Често попада в капаните и мрежите на дявола; често се заблуждава; често се измъчва и попада в опасност, и даже не знае към каква цел да се стреми.

Наистина имало е мнозина, които са преминавали през тежък труд, подвизи и страдания и са претърпели много мъчения заради Господа. Но животът насаме със себе си, неразсъдливостта и нежеланието да търсят полезното в ближния си са лишили огромния им труд от всякакво значение и стойност. Затова трябва да се стараеш да живееш в близост до духовно опитни хора

или поне често да ги посещаваш, и да се стремиш, ако самият ти нямаш светилник, да вървиш след някого, който има такъв, а не да ходиш в тъмнина. Тогава не рискуваш да попаднеш в примки и клопки или да срещнеш диви зверове. Тези зверове обитават в тъмното и се нахвърлят и разкъсват онези, които ходят в мрака, без светлината на божественото слово.

При всяко дело помни, че се нуждаеш от поучение - и през целия си живот ще оставаш мъдър.

4. От свети Максим

Както родителите се безпокоят за децата, на които са дали живот, така и умът по естествен начин се грижи за мислите си. На родителите, които са прекалено пристрастни към децата си, им се струва, че те са най-достойните и най-красивите, дори ако всички и винаги да ги считат за смешни. Така и на безумеца неговите собствени мисли му изглеждат най-умни, дори да не струват нищо. Но не така се отнася към мислите си мъдрият човек. Дори когато иска да се убеди, че те са справедливи и верни, не се доверява на собственото си мнение. Но за да не му се случи да се труди напразно, избира други съдии на мислите и помислите си и от тези съдии търси одобрение.

5. Из патерика

Един старец каза:

- Ако отидеш при продавач на благовония, дори да

не купиш нищо, пак целият се пропиваш от аромата. Така е и с този, който се съветва с отците - ако поиска да положи усилия, те ще му посочат пътя на смирението и той ще има опора против бесовските нападения.

2. Един брат дойде при авва Феликс. Той доведе със себе си миряни и помоли стареца да им каже слово. Но старецът мълчеше. Братът започна настоятелно да го моли и старецът им казва:

- Искате да чуете слово ли?
- Да - отговориха те.
- Сега вече няма слово - отговори старецът. - Когато братята питаха старците и изпълняваха каквото старците им казваха, Бог даваше на старците слово заради ползата на питащите. А сега само питат, но не изпълняват каквото им се казва. И ето, Бог отне благодатта от старците и те не знаят какво да кажат. Защото вече няма такива, които да се самопри-
нуждават.

При тези думи всички въздъхнаха и казаха:

- Помоли се за нас, авва.

6. От свети Ефрем

Не пренебрегвай поучението на светите отци, дори сам да си духовно опитен. Защото в това поучение има плод на познанието.

7. От авва Исаак

Не търси съвет от някого, който не е водил същия живот като тебе, пък дори и да е много мъдър. А по-добре сподели недоуменията си с прост човек, който е опитен в делото, отколкото е философ, който разсъждава отвлечено и без да познава нещата от опит. А опитът съвсем не се заключава в това, да се задълбочиш в даден предмет и да изучиш всичко с подробности, без да получиш никакво полезно знание от този труд. Опитът се състои в това, като се занимаваш дълго време с този предмет, на практика да чувстваш кое е полезно и кое - вредно. Защото често дадено дело изглежда вредно, но в него е скрита голяма полза. И обратно, нещо изглежда много полезно, а в действителност е крайно вредно. Затова и мнозина са получавали голяма вреда от външно полезни неща.

Така че се обръщай за съвет към онзи, който от опит познава природата и свойствата на нещата и безпогрешно ги различава. Който е съумял да се разпореде правилно със собствената си свобода, на него може, без да се съмняваш, да повериш и свободата на други.